

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата мистецтвознавства, доцента
Гордєєва Володимира Анатолійовича на дисертацію
Калієвського Костянтина Васильовича
«Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки
незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і
мистецтво за спеціальністю 024 Хореографія**

Актуальність теми дослідження.

Сучасний етап розвитку української культури характеризується активним переосмисленням національного народного танцю та пошуком шляхів його збереження і трансляції в умовах суспільних трансформацій. Народна хореографія виступає важливим елементом нематеріальної культурної спадщини, що забезпечує спадкоємність традицій, формування культурної ідентичності та соціокультурну комунікацію поколінь.

Аматорські хореографічні колективи є ключовими осередками збереження і популяризації танцювального фольклору, адже поєднують реконструкцію традиційних форм із сучасними сценічними інтерпретаціями та виконують виховну функцію. Разом із тим їх діяльність у регіональному вимірі залишається недостатньо комплексно дослідженою.

Дисертаційне дослідження підготовлено і виконано у рамках затверджених тем наукової роботи кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка: «Парадигма хореографічного мистецтва в світі та Україні (танцювальна культура, хореографічна педагогіка, систематика, взаємодія з культурно-історичними факторами)» терміном 2020–2022 рр. Державний реєстраційний номер: 0120U101781 та «Хореографічне мистецтво як складова художньої культури України та світу (відновлення хореографічної спадщини, подолання наслідків тоталітарних режимів, формування новітніх поглядів на хореографію в Україні)» терміном 2023–2026 рр. Державний реєстраційний номер: 0123U101589.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 38/11 від 29 листопада 2022 року) та надалі уточнено вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 80/3 від 28 березня 2025 року).

Дисертацію Калієвського К.В. присвячено вивченню розвитку народної хореографії Київщини у період незалежної України та в умовах сучасних суспільних викликів. Обрана проблематика є актуальною як з наукової, так і з культурно-суспільної точки зору, оскільки сприяє розширенню знань про функціонування народного танцю як соціокультурного феномену та чинника національної самоідентифікації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертаційна робота характеризується логічною побудовою дослідження та чітким формулюванням об'єкта, предмета, мети і завдань. Наукові положення ґрунтуються на широкій теоретичній базі та достатньо репрезентативній джерельній основі.

Теоретичне підґрунтя роботи сформовано завдяки опрацюванню значного масиву наукових праць у сфері української хореографії та мистецтвознавства. Дослідженням регіональних етнографічних особливостей та художньо-мистецької ідентифікації народних танців займалися В. Верховинець, Л. Козинко, С. Куценко, П. Вірський, К. Василенко, А. Гуменюк, К. Балог, В. Петрик, О. Квецко, І. Мостова, А. Підлипський, Л. Щур та ін.

У дослідженні використано напрацювання Є. Зайцева, В. Чміля, Б. Кокуленка та ін., що дозволило розкрити історичні й стилістичні засади народного танцю. Концептуальні аспекти хореології осмислено на основі праць Ю. Станішевського, О. Голдрича, А. Кривохижі, Т. Благової, С. Легкої, Д. Бернадської, К. Кіндер, Т. Медвідь та інших дослідників.

Фольклористичний та етнохореографічний напрям аналізується з опорою на дослідження Ф. Колесси, В. Авраменка, А. Підлипської, О. Афоніної, С. Куценка, О. Квецко, В. Гребенюка та ін., що забезпечує наукову глибину висвітлення традиційної танцювальної культури. Регіональний аспект обґрунтовано працями К. Василенка, С. Зубатова, О. Колоска, І. Павленка, які стали основою аналізу специфіки хореографічної культури Київщини.

Педагогічний і виховний потенціал народної хореографії розглянуто із залученням наукових розробок П. Фриза, О. Плахотнюка, Н. Чашечнікової, Л. Сокіл, що дозволило комплексно розкрити освітньо-виховний вимір дослідження.

Методологічний апарат дослідження включає історичний, аналітичний, теоретичний та компаративно-типологічний методи, використання яких є виправданим і забезпечує достовірність отриманих результатів. Широке залучення архівних матеріалів, польових досліджень та мистецької документації підсилює доказовість наукових висновків.

Наукова новизна полягає в тому, що в дисертації *уперше*: здійснено ретроспективний аналіз зібраних матеріалів та результатів польових досліджень у діахронному та синхронному аспектах, простежено особливості розвитку народної хореографії в роки незалежної України, проаналізовано умови збереження та причини втрати локальних ознак автентичних народних танців та вплив концертно-професійного чинника на структуру народно-хореографічного репертуару, аргументовано осмислене значення фестивалів, орієнтованих на вивчення, збереження, популяризацію, поширення, розвиток культурних надбань, характеризувано еволюцію форм складової народної хореографії у етнопедагогіці, ритмопластиці, теорії ігрових методів та спортивно-патріотичному русі.

Отже, ступінь обґрунтованості положень дисертації відповідає вимогам наукового дослідження.

Аналіз змісту дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (215 позицій), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 323 сторінки, обсяг основного тексту – 168 сторінок.

У **першому розділі** здійснено системний аналіз історіографії та джерельної бази дослідження. Автор демонструє обізнаність із науковими підходами до вивчення народної хореографії, визначає рівень розробленості проблеми та аргументує необхідність її подальшого дослідження. Обґрунтовано вибір методології та окреслено комплекс методів аналізу.

Другий розділ присвячено дослідженню розвитку аматорських колективів Київщини у довоєнний період. Переконаливо розкрито становлення репертуарної політики, процес звернення до фольклорних джерел та роль гастрольної діяльності у популяризації національної культури.

Аналітичність викладу та фактичний матеріал становлять наукову цінність розділу, хоча його емпіричну базу можна було б підсилити кількісними статистичними узагальненнями.

У **третьому розділі** досліджено трансформацію функціонування колективів в умовах війни та значення фестивального руху для культурної консолідації суспільства. Автор переконливо демонструє зміну соціокультурних функцій народного танцю та його патріотичний потенціал.

Перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати глибше осмислення ролі цифрових медіа у популяризації хореографічного мистецтва.

Наукові публікації. Основні наукові результати та висновки дисертаційного дослідження викладено у 28 публікаціях: 3 одноосібні статті та

10 статей у співавторстві, що опубліковані у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України (виданнях категорії Б), 2 одноосібні статті та 2 статті у співавторстві, що опубліковані в інших наукових виданнях, 11 тез доповідей у співавторстві, надрукованих у матеріалах міжнародних науково-теоретичних та науково-практичних конференцій.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення дослідження є вагомим і полягає у можливості застосування його результатів у мистецько-освітній, постановочній та культурно-організаційній діяльності. Матеріали роботи можуть використовуватися у підготовці здобувачів освіти за спеціальністю «Хореографія», при викладанні дисциплін «Український танець», «Історія хореографічного мистецтва», «Методика роботи з хореографічним колективом», «Мистецтво балетмейстера», «Зразки українського хореографічного мистецтва», «Етнографія і фольклор України»; Матеріали наукової праці можуть бути використані при розробленні навчальних програм, робочих планів, навчально-методичних комплексів та методичних рекомендацій для закладів мистецької освіти різних рівнів.

Отримані результати можуть бути використані у професійній діяльності хореографів, педагогів, керівників творчих колективів, а також у подальших наукових і методичних розробках у сфері народно-сценічного танцю.

Практична цінність дослідження також проявляється у можливості використання його результатів у постановочній діяльності. Узагальнений матеріал щодо репертуарних практик аматорських колективів та особливостей стилізації фольклорних форм може бути застосований при створенні сценічних композицій народно-сценічного танцю, у роботі професійних і самодіяльних колективів, під час реконструкції традиційних танцювальних форм.

Важливим є використання результатів дослідження у культурно-організаційній сфері. Висновки щодо ролі фестивального руху та діяльності аматорських колективів можуть бути враховані організаторами мистецьких заходів і конкурсів, працівниками культурно-освітніх установ, керівниками громадських культурних ініціатив, при плануванні регіональних програм підтримки нематеріальної культурної спадщини.

Науково-практичні результати дисертації можуть бути використані також у подальших дослідженнях регіональної хореографічної культури – як теоретична база для розроблення нових тем у галузі мистецтвознавства, культурології та хореології. Систематизований фактичний матеріал може слугувати джерельною основою для створення монографій, наукових статей, методичних посібників і довідкових видань.

Матеріали дослідження мають також значення для етнопедагогічної практики, оскільки можуть застосовуватися у програмах національно-патріотичного виховання молоді засобами народного танцю.

Таким чином, практичне застосування результатів дослідження охоплює освітню, мистецьку, культурно-організаційну та наукову сфери, що підтверджує їхню актуальність і корисність для розвитку сучасного хореографічного мистецтва.

Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, проведеним відповідно до принципів академічної доброчесності. Поршень принципів академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях здобувача не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення.

Разом із безсумнівними науковими здобутками дисертаційне дослідження Калієвського К.В. викликає низку зауважень і дискусійних положень, які мають переважно рекомендаційний характер і спрямовані на подальше поглиблення окресленої проблематики.

1. Потребує уточнення понятійно-категоріальний апарат дослідження.

У роботі активно використовуються поняття «народна хореографія», «аматорська хореографічна творчість», «народно-сценічний танець», «фольклорна хореографія», однак їхнє співвідношення не завжди чітко диференційоване. Зокрема, доцільним було б більш чітко розмежувати поняття автентичної народної хореографії як традиційної форми побутування танцю та народно-сценічної хореографії як результату художньої стилізації та сценічної адаптації фольклорного матеріалу. Таке уточнення сприяло б поглибленню теоретичної визначеності дослідження та підвищенню його методологічної чіткості.

2. Дискусійним є питання критеріїв визначення регіональної специфіки народної хореографії Київщини.

Автор переконливо доводить існування регіональних особливостей, однак методика їх виявлення не завжди представлена у системному вигляді. Доцільним було б чіткіше окреслити критерії, за якими визначаються регіональні ознаки (пластичні, композиційні, музично-ритмічні, виконавські, стилістичні), а також подати їх порівняльний аналіз із іншими регіональними хореографічними традиціями України. Це дало би змогу повніше обґрунтувати унікальність хореографічної культури Київщини в загальноукраїнському контексті.

3. Потребує подальшого розвитку аналітичний рівень осмислення процесів трансформації народної хореографії в умовах сучасних соціокультурних змін.

У роботі переконливо окреслено тенденції стилізації, сценічної адаптації та переосмислення народного танцю, однак меншою мірою розкрито механізми цих трансформацій, зокрема вплив професіоналізації аматорських колективів, освітніх інституцій, масової культури та глобалізаційних процесів. Більш глибоке осмислення зазначених чинників сприяло б розширенню культурологічного виміру дослідження.

4. Доцільним було б ширше застосування кількісних і статистичних методів аналізу.

У роботі представлено значний фактичний матеріал щодо діяльності окремих хореографічних колективів, однак він переважно має описовий характер. Використання узагальнених статистичних даних (кількість колективів у різні періоди, динаміка їхнього розвитку, участь у фестивалях, кількість постановок на основі фольклорного матеріалу тощо) дало би змогу посилити доказовість висновків та надати дослідженню більш системного характеру.

5. Потребує подальшого осмислення співвідношення автентичності та сценічної інтерпретації народного танцю.

Автор обґрунтовано наголошує на важливості збереження традиційної хореографічної спадщини, однак питання меж допустимої стилізації та трансформації народного танцю в умовах сценічної практики могло б бути розглянуте більш ґрунтовно. Зокрема, дискусійним залишається питання збереження автентичних пластичних і композиційних елементів у процесі їх сценічної адаптації.

6. Перспективним напрямом подальшого дослідження є аналіз впливу сучасних цифрових технологій та медіапростору на розвиток народної хореографії.

Сучасний етап розвитку хореографічного мистецтва характеризується активним використанням цифрових платформ, соціальних мереж та аудіовізуальних медіа як засобів популяризації народного танцю. Розгляд цього аспекту дозволив би розширити уявлення про сучасні форми трансляції та збереження хореографічної спадщини.

7. Потребує подальшої концептуалізації роль аматорських колективів як соціокультурних інституцій.

У дисертації переконливо доведено їхнє значення у збереженні національної культурної спадщини, однак цей аспект міг би бути поглиблений через аналіз

їхнього функціонування у ширшому соціокультурному контексті – як осередків культурної комунікації, інституцій неформальної освіти та чинників формування культурної ідентичності.

Висловлені зауваження і дискусійні положення не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, яка є самостійним, завершеним і актуальним науковим дослідженням, що має вагомe теоретичне та практичне значення для розвитку українського хореографічного мистецтва та мистецтвознавчої науки.

Загальний висновок

Отже, дисертаційна робота Калієвського К. В. «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» є завершеною в межах поставлених завдань, оригінальною самостійно виконаною науковою працею, що містить науково обґрунтовані результати, характеризується новизною, теоретичною та практичною значущістю та цілком відповідає чинним вимогам п.п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (з наступними змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), а її автор, Калієвський Костянтин Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 024 Хореографія.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри хореографії
Рівненського державного
гуманітарного університету

Володимир ГОРДЕЄВ